

ТЕМА: МЕТОДОЛОГІЯ І МЕТОДИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ

ПЛАН:

1. СУТНІСТЬ МЕТОДОЛОГІЇ
2. ПОНЯТТЯ ПРО МЕТОД НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ
3. КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ ПІЗНАННЯ
4. ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДИ
5. ЗАГАЛЬНО-НАУКОВІ МЕТОДИ
6. ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

наукове пізнання, наукове дослідження, методологія, метод, принципи пізнання, засоби пізнання, діалектика.

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗНАНЬ

Пригадаємо:

- *що таке пізнання?*
- *що таке наукове пізнання?*
- *що таке принцип?*

ПРИГАДАЄМО, ЩО ТАКЕ ПРИНЦИП?

Принцип – багатозначне поняття, яке може означати: 1) початок, першооснова, те первинне, що лежить в основі будь-чого; 2) це твердження, яке приймається як **правдиве завжди і всюди там, де воно застосовне**; 3) це певне правило чинити саме так, яке сформульоване на основі пізнання законів чи закономірностей розвитку природи і суспільства.

Принципи викладені у багатьох та різноманітних областях, в тому числі й теорії пізнання.

СУТНІСТЬ МЕТОДОЛОГІЇ

Методологія - це:

- 1) сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в певній науці;
- 2) вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.

МЕТОДОЛОГІЯ

- ★ ЦЕ ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА СПОСОБИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, СИСТЕМА МЕТОДІВ ПІЗНАННЯ ЯВИЩ ТА ПРОЦЕСІВ, ЩО СТАНОВЛЯТЬ ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

ПРИГАДАЄМО ТРОХИ ІСТОРІЇ

Значна заслуга в розробці **методології** належить античним філософам **Сократу**, **Платону** й **Аристотелю**.

У методології Сократа було визнання діалектичного характеру мислення як спільного добування істини в процесі зіставлення різних, часто діаметрально протилежних, думок, їх порівняння, визначення тощо.

РОЛЬ АРИСТОТЕЛЯ У РОЗРОБЦІ МЕТОДОЛОГІЇ

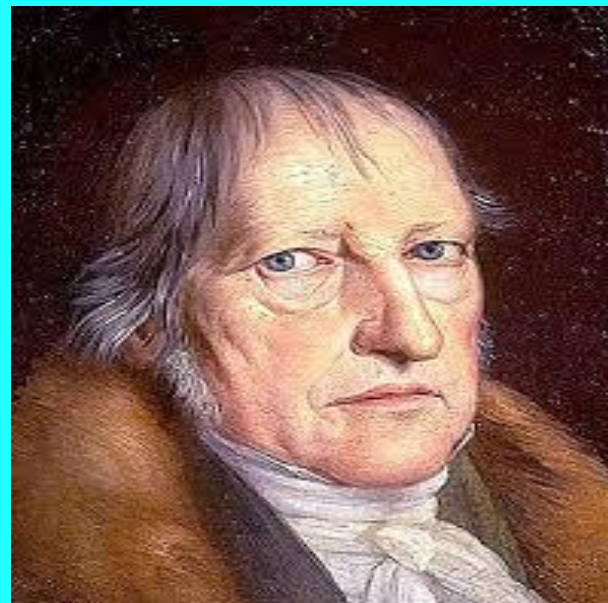
Аристотель проаналізував принципи побудови суджень, правила умовиводів і доведень. Важко переоцінити місце і роль його методологічного вчення про категорії як організуючі форми пізнання у створенні **наукової методології**.

Аристотель – творець філософських першооснов

ВНЕСОК І. КАНТА І Г.В.Ф. ГЕГЕЛЯ

Не менш значний внесок у розвиток методології належить **І. Канту** і **Г.В.Ф. Гегелю**, як творцям діалектичного методу.

СУЧАСНІСТЬ

Особливого розвитку набули методологічні дослідження в **XX** ст.

Це пояснюється диференціацією й інтеграцією наукового знання, якісними змінами, що відбулися в класичних дисциплінах, і виникненням багатьох нових дисциплін.

ПРОМІЖНИЙ ВИСНОВОК

Методологія (methodos - спосіб, метод і logos - наука, знання) - вчення про правила мислення при створенні наукової теорії, вчення про науковий метод пізнання й перетворення світу; це сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання.

ФУНКЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ

- 1) визначає способи здобуття наукових знань,**
- 2) направляє, передбачає особливий шлях, на якому досягається певна науково-дослідницька мета,**
- 3) забезпечує всебічність отримання інформації щодо процесу чи явища, що вивчається,**

ФУНКЦІЇ МЕТОДОЛОГІЇ (ПРОДОВЖЕННЯ)

- 4) допомагає введенню нової інформації до фонду теорії науки;**
- 5) забезпечує уточнення, збагачення, систематизацію термінів і понять у науці;**
- 6) створює систему наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах**

ПОНЯТТЯ ПРО МЕТОД

Метод (від грец. методос — «шлях через», або шлях до чогось) – це систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити для виконання певної наукової задачі, досягнення дослідницької мети.

ФРЕНСІС БЕКОН (1561-1626)

Вченого, який не має правильного методу, можна уподібнити подорожньому, що бредє у темряві й навпомацки відшукує собі дорогу.

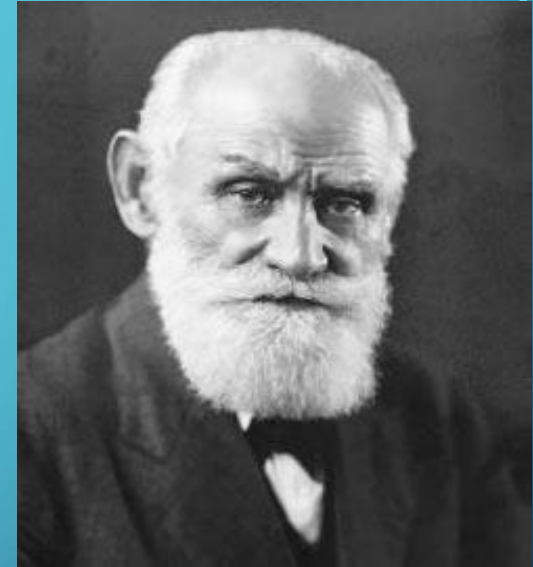
РЕНЕ ДЕКАРТ (1596-1650)

Під методом я розумію точні й прості правила, суворе дотримання яких без зайвої витрати розумових сил, але поступово і невпинно збільшуючи знання, сприяє тому, що розум досягає істинного пізнання всього, що йому доступно

ІВАН ПАВЛОВ (1849-1936)

При хорошому методі і не дуже талановитий науковець може зробити багато. А при поганому методі і геніальна людина буде працювати даремно і не отримати цінних, точних даних.

Будь-який метод розробляється на основі визначеної теорії, що тим самим виступає його необхідною передумовою.

Ефективність і сила кожного методу обумовлена змістовністю, глибиною, фундаментальністю теорії, що «стикується з методом».

Метод розширюється в систему, тобто використовується для подальшого поглиблення і розгортання знання, його матеріалізації в практиці.

КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ

У СУЧАСНІЙ НАУЦІ ДОСИТЬ УСПІШНО ПРАЦЮЄ

БАГАТОРІВНЕВА КОНЦЕПЦІЯ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ.

1) ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДИ, СЕРЕД ЯКИХ НАЙБІЛЬШ ДРЕВНІМИ Є *ДІАЛЕКТИЧНИЙ* І *МЕТАФІЗИЧНИЙ*.

АЛЕ ФІЛОСОФСЬКІ МЕТОДИ НЕ ВИЧЕРПУЮТЬСЯ ДВОМА НАЗВАНИМИ. ДО ЇХНЬОГО ЧИСЛА ТАКОЖ ВІДНОСЯТЬСЯ *АНАЛІТИЧНИЙ* (ХАРАКТЕРНИЙ ДЛЯ СУЧАСНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ), *ІНТУЇТИВНИЙ*, *ФЕНОМЕНОЛОГІЧНИЙ*, *ГЕРМЕНЕВТИЧНИЙ* (РОЗУМІННЯ), *СИНЕРГЕТИЧНИЙ* ТА ІН.

2) . ЗАГАЛЬНОНАУКОВІ ПІДХОДИ, І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ, ЩО ОДЕРЖАЛИ ШИРОКИЙ РОЗВИТОК І ЗАСТОСУВАННЯ В НАУЦІ ХХ СТ.

- **системний;**
- **структурно-функціональний,**
- **кібернетичний,**
- **ймовірнісний,**
- **метод формалізації.**

3) ЛОГІЧНІ МЕТОДИ

- **Аналіз - синтез,**
- **Дедукція - індукція,**
- **абстрагування,**
- **ідеалізація,**
- **узагальнення,**
- **аналогія,**
- **екстраполяція,**
- **моделювання,**

4) ЕМПІРИЧНІ МЕТОДИ

- СПОСТЕРЕЖЕННЯ;**
- ВИМІРЮВАННЯ;**
- ЕКСПЕРИМЕНТ;**
- ОПИС;**
- МОДЕЛЮВАННЯ**

5) ПРИВАТНО-НАУКОВІ АБО МЕТОДИ ОКРЕМИХ НАУК

- СОЦІОЛОГІЧНІ МЕТОДИ;**
- ПСИХОЛОГІЧНІ;**
- ЕКОНОМІЧНІ;**
- ПРИРОДНИЧІ**
- ТОЩО**

Діалектика

Метафізика

Софістика

Еклектика

Герменевтика

Негативна діалектика

Загальнонаукові методи пізнання

Емпіричні

спостереження

вимірювання

опис

експеримент

Теоретичні

аналіз

синтез

дедукція

індукція